

Politická geografie
Čtenářský deník

Téma 1: Nerovnoměrný rozvoj a Politika rozvoje

1.

TEHRI: A CATASTROPHIC DAM IN THE HIMALAYAS

Peter Bunyard

Obsah:

Základním tématem tohoto textu je problematická výstavba přehrady Tehri v západních Himalájích, která by se měla stát po jejím dokončení největší přehradou v Asii. Její výstavba by si vyžádala vystěhování více než 85 tisíc lidí z 23 vesnic a města Tehri v oblasti jejího vzniku. Hlavním přínosem přehrady by mělo být její využití jako zdroj pitné vody a elektřiny pro hlavní město Indie Dillí. Dále by měla sloužit k zavlažování půdy bohatších farmářů.

Autor článku popisuje situaci v místě výstavby budoucí přehrady. Zmiňuje, jak zdejší krajina vypadala v minulosti, ale i její změny, které se odehrály při snaze o rozvoj této oblasti. A dále se zabývá dalšími především negativními důsledky, které s sebou výstavba přehrady dle jeho názoru přinese.

Poukazuje na velký problém kácení tamějšího lesa, který má mnoho negativních důsledků pro původní obyvatelstvo (vysýchání pramenů pro zavlažování, nedostatek vody pro pastviny, ztráta úrodnosti půdy, narušení odtoku ..). A následkem je narušení tradičního způsobu obživy ve vesnici, častý odchod mužů za prací do měst a každodenní pracovní vytížení žen.

Autora také znepokojuje, že plánovači projektu přehrady a i jiní lidé se zájmem o rozvoj oblasti se nezajímají o ztrátu půdy tamních zemědělců a o celkové ekologické a sociální dopady na krajinu a obyvatele. Zdůrazňuje, že výstavba přehrady znamená sice přínos v některých případech (zaměstnanost, zavlažování, kontrola povodní, elektřina), ale také dochází k častým kolapsům přehrad. Dle názoru autora článku výstavba velkých přehrad neřeší problém s vodou v Indii a proto by se finance měly vložit do obnovení degradované půdy a snažit se efektivně využívat vodu a zachovat lesy. Ekologicky přijatelnější alternativou přehrady Tehri je dle autora výstavba malých zadržovacích nádrží.

Dodatek na konci článku se zabývá nedávnými pokroky ve výstavbě přehrady (tedy k roku 1996). Poukazuje na protesty proti stavbě přehrady, které se pokoušeli pozdržet plánovanou výstavbu. Výsledkem protestů byly sliby o přezkoumání vlivu přehrady, které ale nebyly uskutečněny a výstavba opět (po pár letech) pokračovala dále. V dodatku se dozvíme o zemětřesení v této oblasti z roku 1991, které ukázalo nebezpečí výstavby přehrady v této oblasti a přineslo protesty lidí.

Komentář:

Autor článku se snaží vylíčit čtenáři hlavně negativní stránku výstavby přehrady Tehri. Pouze v několika odstavcích zmiňuje přínosy stavby, které pokládá za nejisté. Dle mého názoru by se měl věnovat i pozitivním přínosům, aby si čtenář mohl udělat celkovou představu o daném problému a rozhodnout se, na kterou stranu se přikloní. Myslím si, že při výstavbě přehrad by

se měl brát více zřetel na místní přírodní prostředí a celkovou kulturu místních obyvatel. Stavitelé přehrad by se měli nejenom zajímat o zisk, ale také jak co nejšetrněji naložit s otázkou vystěhování obyvatel a ochrany životního prostředí. Překvapující je pro mě, že tato přehrada zde byla vybudována i přes riziko přírodní hrozby v této oblasti (zemětřesení).

Otázky:

Je možné, že protesty místních obyvatel zcela zabrání výstavbě přehrad?

Převažují spíše výhody nebo nevýhody pro výstavbu přehrad?

Je pozitivní přínos nádrže tak velký, že zastíní osudy relativně malé skupiny lidí, která pozbude své domovy a živobytí?

Budou lidé vystěhovaní z této oblasti schopni se přizpůsobit novým podmínkám?

2.

THE GREEN REVOLUTION

Graham P. Chapman

Obsah:

V úvodní kapitole se G. P. Chapman zabývá Malthusiánskou teorií. Ta tvrdí, že populace roste příliš rychle a zemědělská produkce nemůže nikdy růst stejným tempem a proto nestačí pokrýt spotřebu potravin. Dokud nebudou uplatněny nástroje jako manželství v pozdějším věku či celibát aj., populace bude nadále růst dokud nebude omezena určitými překážkami jako např. namáhavá práce, extrémní chudoba, nemoci, epidemie atd. Autor dokládá, že tato teorie je nepravdivá – lidé žijí déle a jsou lépe živeni než dříve. Příčinou je obdělávání větší rozlohy půdy a růst produktivity v zemědělství. Nicméně pokrok, který nastal v minulém století se odehrál především v zemích mírného pásma. V 20. století přišel hladomor do Asie a Afriky. Protože většina industriálních zemí se obávala malthusiánské teorie, slibovaly rozvojem zemím vymanění z chudoby a hladu tím že budou následovat jejich politicko-ekonomický systém.

V úvodu je dále zmíněn příchod Zelené revoluce do rozvojových zemí (Indie, Pákistán, Mexiko). Ta byla umožněna používáním nových technologií – hybridizace a zpětné křížení, kterým vznikly odolnější a vhodnější rostlinné druhy. Ačkoliv revoluce přinesla vyšší zemědělské výnosy, objevily se i vedlejší negativní účinky. Zvýšila se náchylnost některých plodin k nemocem a škůdcům a bylo potřeba zvýšit využívání hnojiv.

V další kapitole se hovoří o sociálních a environmentálních dopadech „Zelené revoluce“. Na počátku byla revoluce přínosná především pro bohatší farmáře z důvodu vysoké ceny investic do nových technologií. Dnes již profitují i drobní rolníci. Revoluce přinesla řadu environmentálních důsledků např.: závislost půdy na hnojivech, trvalý výskyt pesticidů v prostředí, vzrůst hladiny řek – zasolování půdy atd. Nyní se hledají nové směry v zemědělství – jako např. organické zemědělství, které by byly šetrné k místnímu prostředí v rozvojových zemích.

V poslední kapitole se autor zabývá problémem rostoucí populace v Indii a Číně a nedostatkem potravy pro obyvatele Subsaharské Afriky. Tímto se zvýší poptávka po potravinách ve světě. Řešením tohoto problému by mohl být příchod nových technologií – biotechnologie a přímé křížení genů. Jsou zde zmíněny geneticky modifikované potraviny, které jsou nejčastějším předmětem nynějších debat a někteří lidé věří, že přinesou řešení potravinového problému.

Komentář:

Myslím si, že autor dobře vystihl podstatu a historický vývoj „Zelené revoluce“. Nevnučuje čtenáři příliš svůj názor, ale spíše se snaží o popis faktů. Jako pozitivní přínos „zelené revoluce“ hodnotím fakt, že umožnila některým zemím třetího světa rozvoj díky větším výnosům v zemědělství. A umožnila zlepšení potravinového problému v těchto zemích. Nevýhodou je, že pokrok se rozšířil pouze do některých zemí a jiné země zůstaly nedotčeny touto revolucí a nadále zůstávají trpět nedostatkem potravy. Myslím si, že geneticky modifikované suroviny představují již velký zásah proti zákonům přírody a mohly by přinést mnoho negativních důsledků. Proto bych raději volila jinou cestu, jak co neúčinněji přinést potravu rovnoměrně do všech zemí světa – vyspělé země by se měly více zapojit do tohoto problému a více řešit otázku redistribuce potravin ve světě.

Otázky:

Budou geneticky modifikované potraviny schopny přinést řešení otázky hladu ve světě?
Jsou GMO bezpečné pro člověka a přírodní prostředí?
Budou GMO přístupné i pro chudší vrstvy obyvatel?

3.**TRAJECTORIES OF DEVELOPMENT THEORY: CAPITALISM, SOCIALISM, AND BEYOND**

David Slater

Obsah:

Hlavním tématem tohoto článku je popis vývoje a uplatňování rozvojových teorií ve světě (jak ve vyspělých, tak i v rozvojových zemích). Jsou zde srovnávány dva hlavní pohledy na rozvoj, které jsou protichůdné a v podstatě nesrovnatelné. První teorie je vztažena na „ortodoxní západní vize“ a lze ji rozdělit ještě do dvou dílčích teorií – modernizační a neoliberální. Tato teorie ukazuje jak je chápán svět z anglo-saského pohledu. Vysvětluje, že západní společnost je nadřazenou společností (i z historického pohledu) a má za úkol modernizovat ostatní národy, které považuje za barbarské. Tímto USA zdůvodňovali okupaci ostatních zemí především Latinské Ameriky, ale nebyli zde příliš úspěšní - setkali se i s odporem – v těchto zemích vzrostl nacionalismus a opozice vůči nadvládě USA. Modernizační teorie zahrnuje otázky ekonomického růstu, sociálních institucí, politických změn a psychologické faktory. Je založena na nekritickém vidění západního světa, na posuzování pokroku rozvojových zemích dle stupně jejich westernizace a na názoru, že tyto země se mohou rozvíjet jen pokud se zbaví zaostalosti a tradic a budou spolupracovat se západem. Neoliberalismus zahrnuje pojmy jako strukturální přizpůsobování, privatizace, deregulace, volný obchod. Tento nový model vytvořený západním světem měl být modelem i pro zbytek světa.

Protichůdnou teorií k výše zmíněným teoriím je marxistická teorie, která se začala prosazovat především v zemích „východního bloku“ po druhé světové válce. Zabývala se v okruhu rozvojových studií především teoretickou interpretací způsobů produkce, nerovnou směnou, světovými systémy a bojem sociálních tříd.

Na závěr jsou zmiňovány nové teorie rozvoje, které jsou ohleduplnější k historii, tradicím a specifickým problémům jednotlivých rozvojových zemí. Těmito novými alternativními teoriemi jsou feministické a environmentální teorie.

Komentář:

Tento text byl pro mě nejtěžší k přečtení i k pochopení celkového kontextu. Autor popisuje historický vliv moderních rozvojových teorií na vývoj některých zemí světa. Spíše se zabývá vlivem Západních zemí a to především USA na rozvojové země (například Latinské Ameriky). Přiklání se na stranu modernismu a neoliberalismu. Jediným pozitivním příspěvkem v tomto článku je jeho závěr, kdy se zmiňuje, že země Západního světa by měli spolupracovat se zeměmi Třetího světa, učit se od nich a snažit se jim lépe porozumět (především lokálním znalostem a kultuře).

Otázky:

Je pro rozvojové země přínosné, když se vyspělé země angažují do jejich rozvoje nebo má tento zásah spíše negativní důsledky?

Vyrovnejí se v budoucnu země Třetího světa vyspělým západním zemím, co se týče ekonomického a sociálního rozvoje?

Přetrvává stále názor západní civilizace, že je nadřazená vůči 'Třetímu světu'? Existuje nějaký konkrétní případ (událost) v současné době, který potvrzuje, že západní země se cítí stále nadřazené? Změní se v budoucnu tento jejich pohled na svět?

4.

12 MYTHS ABOUT HUNGER

Pool-Kavana, H.

Otázky:

Co je příčinou hladu ve světě?

Vyvíjejí rozvinuté země dostatečnou snahu pomoci zemím trpící hladem?

Je možné změnit fakt, že vyspělé země často bohatnou na úkor chudých zemí jihu?